

Незважаючи на існування перешкод до становлення державного устрою і форми правління, згодом модель французької державності стала зразком для багатьох інших країн.

Література

1. Бандурка О.М., Швець Д.В., Бурдін М.Ю., Головка О.М., та ін. Історія держави і права зарубіжних країн: підручник. Харків: Майдан, 2020. 618 с.
2. Грубінко А.В. Історія держави і права зарубіжних країн (навчально-методичні матеріали для студентів заочної форми навчання). Тернопіль, 2007. 60 с.
3. Мухаєв Р.Т. Історія держави і права зарубіжних країн. 2014 р. URL: https://stud.com.ua/93643/pravo/seniorialnoyi_monarhiya (дата звертання: 28.04.2024 р.).

УДК 341.1 (043.2)

Перегінець Т.Р., здобувач вищої освіти
другого (магістерського) рівня,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна
Науковий керівник: **Макеєва О.М.**, к.ю.н., доцент

ОБМЕЖЕННЯ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Законодавство визначає воєнний стан як спеціальний правовий режим, що може бути введений в Україні або в окремих її регіонах у разі збройної агресії, загрози нападу або інших загроз державній незалежності, територіальній цілісності. Воно передбачає надання відповідним державним та військовим органам повноважень для забезпечення національної безпеки, відвернення загрози та обмеження конституційних прав і свобод громадян на певний строк. Процедура введення воєнного стану регулюється законодавством і включає певні передвоєнні заходи, кінцевим етапом яких є публікація указу Президента України, що набуває чинності разом з відповідним законом.

Пунктом 5 частини 1 статті 5 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» вимагається, щоб в указі Президента України про введення воєнного стану був визначений повний перелік конституційних прав і свобод людини і громадянина, які тимчасово обмежуються, а також тимчасові обмеження прав і законних інтересів юридичних осіб, з вказівкою строків дії цих обмежень. Зокрема, звертаючись до Указу Президента України № 64/2022 від 24 лютого 2022 року «Про введення воєнного стану в Україні», можна з'ясувати, що «можуть бути обмежені конституційні права і свободи людини і громадянина, передбачені статтями 30–34, 38, 39, 41–44, 53 Конституції України, а також вводяться

тимчасові обмеження прав і законних інтересів юридичних осіб у межах і обсягах, необхідних для забезпечення можливості введення та реалізації заходів правового режиму воєнного стану...» [1]. Отже, ми можемо ідентифікувати другу юридичну базу для обмеження прав і основних свобод людини в умовах воєнного стану - це визначення конкретного переліку цих прав Указом Президента України.

У сучасних реаліях умови воєнного стану можуть призвести до обмеження ряду прав і свобод фізичних осіб. Серед них: право на недоторканість житла, таємницю листування, телефонних розмов, право на невтручання в особисте і сімейне життя, а також свобода пересування та вибору місця проживання, включаючи право вільно покидати територію України. Також можуть бути обмежені права на свободу думки, слова і вираження поглядів, участь у виборах і референдумах, мирні збори і демонстрації, володіння і розпорядження власністю, а також право на підприємницьку діяльність, працю, страйк і освіту.

У ході наукових досліджень конституційних положень, що стосуються обмежень прав осіб під час дії спеціальних правових режимів, вчені пропонують класифікувати ці обмеження на кілька категорій. Ці категорії включають обмеження основних прав і свобод в умовах спеціальних правових режимів, обмеження основних прав і свобод у рамках кримінального провадження та обмеження основних прав і свобод у виборчих процесах.

Проте в умовах повномасштабної війни деякі обмеження прав і свобод стають надзвичайно важливими для громадян України, тому варто розглянути інший підхід до класифікації. Пропонується розрізнити дві групи обмежень: загальні, які стосуються всіх фізичних та юридичних осіб, і кримінально-процесуальні, які виникають у ході кримінального провадження. Ця класифікація має обмежене застосування лише під час дії воєнного стану на всій території України. Деякі права, що можуть бути обмежені згідно з Указом Президента України № 64/2022 від 24 лютого 2022 року, у даному контексті можуть залишитися нереалізованими і непотрібними.

Слід відзначити значний внесок колективу авторів науково-практичного коментаря до Розділу IX-1 Кримінального процесуального кодексу України, який стосується особливого режиму досудового розслідування та судового розгляду в умовах воєнного, надзвичайного стану або в районі проведення антитерористичних операцій. Ця робота також охоплює заходи забезпечення національної безпеки та оборони, а також протидії збройній агресії з боку російської федерації та інших держав проти України [2].

Аналіз останніх наукових досліджень та публікацій свідчить про значну кількість робіт, присвячених цій темі. Однак, з урахуванням постійних змін у законодавстві, ця проблематика вимагає подальшого

наукового дослідження. Зокрема, важливо розглянути як загальні аспекти, так і кримінально-процесуальні аспекти обмеження прав та основних свобод людини в умовах воєнного стану.

Для визначення конкретного переліку кримінально-процесуальних обмежень прав та свобод осіб в умовах воєнного стану необхідно детально вивчити норми Кримінального процесуального кодексу України. Згідно з цим кодексом, можливі такі обмеження. Строки виконання кримінально-процесуальних дій можуть бути змінені у випадках, коли об'єктивно неможливо їх виконати у встановлені законом строки. У разі введення воєнного стану ці строки можуть бути визначені як невідкладні, але не пізніше ніж через 15 днів після припинення чи скасування воєнного стану. Це може значно вплинути на права особи у кримінальному провадженні, зокрема на її ознайомлення з матеріалами справи. Особа може бути затримана без ухвали слідчого судді, і строк її тримання під вартою може продовжуватися неодноразово в межах досудового розслідування. Це може обмежити її права, особливо у випадках, коли неможливий доступ до слідчого судді або судового контролю. Автоматичне продовження тримання під вартою у випадках, коли закінчується строк дії ухвали суду і неможливо здійснити розгляд цього питання судом, може значно обмежити права особи під час кримінального провадження в умовах воєнного стану. Такі обмеження прав і свобод особи в кримінальному провадженні в умовах воєнного стану породжують серйозні питання щодо дотримання прав особи та можуть вплинути на справедливість судочинства.

Проведений аналіз положень показує, що кримінальні процесуальні обмеження мають пряме закріплення у Кримінальному процесуальному кодексі України, а також встановлюють порядок їх застосування, наприклад, покладення повноважень слідчого судді на прокурора, автоматичне продовження строків тощо. Застосування цифрових технологій для залучення до провадження є також однією зі складових цього порядку.

Отже, в умовах воєнного стану можуть бути обмежені різноманітні права та свободи фізичних осіб, включаючи право на недоторканність житла, таємницю листування, свободу пересування та інші. Розрізняється дві основні групи таких обмежень: загальні, які стосуються всіх осіб, і кримінальні процесуальні обмеження, що встановлюються в рамках кримінального провадження. Першою правовою підставою для таких обмежень є факт введення воєнного стану, а остаточно визначається ця підстава оприлюдненням Указу Президента України разом з відповідним законом. Другою правовою підставою є визначення конкретного переліку обмежень Указом Президента України. Третя підстава або основа кримінальних процесуальних обмежень полягає в прямому закріпленні їх у Кримінальному процесуальному кодексі України, а також встановленні

порядку їх застосування, включаючи покладення повноважень на прокурора та використання цифрових технологій для залучення до провадження.

Література

1. Про введення воєнного стану в Україні. Указ Президента України № 64/2022 від 24.02.2022 р. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397> (дата звернення 10.04.2024).

2. Гловюк І., Тетерятник Г., Рогальська В., Завтур В.Г. Особливий режим досудового розслідування, судового розгляду в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення антитерористичної операції чи заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації та/або інших держав проти України: науково-практичний коментар Розділу IX-1 Кримінального процесуального кодексу України (станом на 25 бер. 2022 року). Львів-Одеса-Дніпро, 2022. 48 с. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/4779/1/%d0%b3%d0%bb%d0%be%d0%b2%d1%8e%d0%ba%20%d0%ba%d0%be%d0%bc%d0%b5%d0%bd%d1%82%d0%b0%d1%80.pdf> (дата звернення 10.04.2024).

УДК 347.63(043.2)

Плесканюк Д.С., Лукавий І.А., здобувачі вищої освіти першого (бакалаврського) рівня, Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна
Науковий керівник: Швачка В.Ю., к.ю.н., доцент

РОЛЬ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ В ЗАХИСТІ ПРАВ ДИТИНИ

З моменту народження кожна дитина має право на повагу до її особистої гідності та визнання її унікальності. У цьому контексті суди виконують важливу місію в розгляді справ, пов'язаних із дітьми, що включає в себе захист їхніх прав на виховання, освіту, охорону здоров'я та безпеку. Аналіз ролі судів у справах, що стосуються дітей, дозволяє краще зрозуміти механізми забезпечення дитячого благополуччя та визначити шляхи подальшого вдосконалення правового захисту малолітніх у сучасному світі.

Л. Гретченко наголошує: «Сьогодні важливо бачити дитину як самостійного суб'єкта звернення за професійною правничою допомогою, законодавчо закріпити визначеність її процесуального статусу у цивільних провадженнях. Сімейні спори за участі дітей чи стосовно їх інтересів є складною категорією справ, адже врегулювання спірних питань між батьками та іншими особами, безумовно, впливає на долю дитини. Результат будь-якого адміністративного чи судового провадження має